

NÁLEZ ZIMOVIŠTĚ VRÁPENCE MALÉHO (*RHINOLOPHUS HIPPOSIDEROS*) NA KOZLOVĚ (OKRES JIČÍN)

Finding winter habitat of Lesser horseshoe bat (*Rhinolophus hipposideros*) at Kozlov (district Jičín, Eastern Bohemia, Czech Republic)

Michal GERŽA

Sedloňov 133, 517 91 Deštné v Orlických horách, e-mail: gerzamichal@centrum.cz,
telefon: 776 829 741

Kozlovem se nazývá jeden z vrcholů Táborského hřbetu na Jičínsku, který zde odděluje Českou tabuli od krkonošského podhůří. Jeho nadmořská výška je 606 m. Na vrcholu se nacházejí skromné rozvaliny stejnojmenného středověkého hrádku. Kozlov je součástí rozsáhlé přírodní památky Cidlinský hřeben (135,8 ha) a ještě širěji vymezené evropsky významné lokality (EVL) Kozlov-Tábor (304,2 ha). Okolí vrcholu Kozlova je porostlé zachovalou květnatou bučinou s množstvím stromů ve stadiu rozpadu.

V roce 2013 byl na území přírodní památky a části EVL proveden podrobnější zoologický průzkum (Číp et GERŽA 2013). Při jedné z podzimních návštěv (17. 11. 2013) nalezl David Číp v podzemním prostoru rozvalin hrádku 5 jedinců vrápence malého. Z tohoto nálezu ještě nebylo možné usuzovat, zda se jedná o jeho zimoviště nebo jen o přechodný úkryt. Lokalitu jsem znovu navštívil v mrazivém období 16. 2. 2018 a nalezl jsem v podzemí 2 jedince, takže je jisté, že druh na Kozlově zimuje. Vedle nálezu nového zimoviště vrápence malého se také jedná o patrně první prokázání přítomnosti tohoto druhu v celém mapovacím kvadrátu 5458 (cf. LEMBERK 2004, ČESON online).

Vrāpence malý je dle červeného seznamu ČR řazen mezi ohrožené druhy (EN) (PLES-NÍK et al. 2003). V kategorii kriticky ohrožených druhů patří mezi zvláště chráněné druhy ve smyslu zákona č. 114/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Ještě v 50. a 60. letech minulého století patřil k našim nejhojnějším druhům, takřka souvisle rozšířeným zejména v pahorkatinách a v podhorských oblastech. Poté prodělal drastický pokles a zejména v Čechách se jeho výskyt omezoval pouze na několik krasových a pseudokrasových ostrůvků. V posledních desetiletích jeho početnost opětovně narůstá. Na Moravě byl populační pokles méně výrazný a rozšíření si dodnes uchovalo víceméně plošný charakter. Území ČR leží při severní hranici jeho celkového rozšíření a obvykle bývá označován jako teplomilný druh. Na nejvýznamnějších zimovištích v ČR bývá zjišťováno i několik set jedinců (např. ANDĚRA et HORÁČEK 2005, ANDĚRA et GAISLER 2012).

Na Kozlově zimuje vrāpence malý v podzemním prostoru zaniklého malého středověkého hradu. Ten byl postaven ve 14. století a již od roku 1462 je připomínán jako pustý (DURDÍK 1995). Do dnešních dnů se dochovaly pouze obvodové příkopy a skromné zbytky zdí a hradeb. Největší zajímavostí rozvalin je podzemní prostor. Ten bývá nejčastěji označován jako cisterna na vodu, ale jeho parametry příliš neodpovídají stavebním zvyklostem pro tento účel. Podzemí hradu dává tak velký prostor pro možné spekulace a rozvíjení rozličných teorií o jeho vzniku a účelu (cf. VAISTAUER 2006, 2007). Podzemí začíná přibližně 15 m dlouhou a jen mírně se zahlubující chodbou. Aktuální výška vstupního otvoru činí

asi 80 cm. Za vstupem se světlost pozvolna zvětšuje až na cca 2 m. Chodba dosti náhle přechází ve svislou šachtu hlubokou přibližně 11 m. Ústní mezigenerační podání hovoří po staletích o dveřích, kterými bylo možno v horizontálním směru pokračovat dále do podzemí (ibid.). Aktuální a spolehlivé parametry kozlovského podzemního prostoru ale v současnosti nejsou známy. Podzemí vedle útočiště pro vrápence představuje i velké nebezpečí úrazu pro neopatrné návštěvníky. Vrápenec malý byl při obou zjištěních nalezen v úseku mezi vchodem a počátkem šachty. Svislá šachta není bez speciálního vybavení dostupná. Výskyt dalších druhů netopýrů zjištěn nebyl, ale je dost dobře možný.

Obr. 1: Vstup do podzemního prostoru rozvalin Kozlova. Foto M. Gerža, 16. 2. 2018.

Fig. 1: The entrance to the underground space of the ruin Kozlov. Photo M. Gerža, 16. 2. 2018.

Summary

The winter habitat of Lesser horseshoe bat (*Rhinolophus hipposideros*) was found in 17. 11. 2013 and 16. 2. 2018 on the peak Kozlov (district Jičín, Eastern Bohemia, Czech Republic). This is the first finding of this species in square No. 5458. Winter habitat is situated in the underground space of the ruin little castle.

Literatura

ANDĚRA M. et HORÁČEK I., 2005: Poznáváme naše savce. 2. doplněné vydání. *Sobotales, Praha*.
ANDĚRA M. et GAISLER J., 2012: Savci České republiky: popis, rozšíření, ekologie, ochrana. Vyd. 1. *Academia, Praha*.

Česká společnost pro ochranu netopýrů (ČESON). Lokality výskytu netopýrů v ČR. Online, dostupné z URL: <http://www.ceson.org/lokalita.php> (cit. 15.03.2018).

ČÍP D. et GERŽA M., 2013: Zoologický průzkum přírodní památky Cidliňský hřeben. Vybrané skupiny obratlovců. Ms. [Depon. in: *Krajský úřad Královéhradeckého kraje, Odbor životního prostředí a zemědělství, Hradec Králové*].

DURDÍK T., 1995: Encyklopedie českých hradů. *Libri, Praha*.

- LEMBERK V., 2004: Netopýři (Chiroptera) východních Čech. *Lynx, n. s.*, 35: 49–118.
- PLESNÍK J., HANZL V. et BREJŠKOVÁ L. [eds.], 2003: Červený seznam ohrožených druhů České republiky. Obratlovci. List of threatened species in the Czech Republic. Vertebrates. *AOPK ČR, Praha*.
- VAISTAUER M., 2006: Hrad Kozlov u Lomnice nad Popelkou – fakta, komparace, hypotézy... Online, dostupné z URL: <http://www.lomnicenadpopelkou.cz>.
- VAISTAUER M., 2007: Kozlov u Lomnice nad Popelkou – stručný turistický průvodce. Online, dostupné z URL: <http://www.lomnicenadpopelkou.cz>.

Došlo: 16. 3. 2018

